

Mursvenska

TEXT & FOTO KURT JOHANSSON

Människan har alltid använt stenar för att omgärda, skydda och avgränsa. Mycket av den teknik som våra förfäder använde är fortfarande i bruk, inte minst när det gäller att stapla så kallade kallmurar. Hållbarheten visar sig i att många av dem står kvar i århundraden, ända fram till våra dagar.

Arkeologiskt är olika slags murar och murtekniker ofta tidsmarkörer och tecken på hur civilisationer uppstått och spridit sig. Den sten som använts har varit den som funnits närmast till hands. Vanliga murstenar i Sverige är kalksten, skiffer och granit. På Öland och Gotland finns många kallmurar i kalksten som omgärdar hagarna, medan vi i Bohuslän hittar stödmurar av råkilade granitblock.

De vanligaste murkonstruktionerna är kallmur, bruksmur, blockstensmur och beklädnadsmur. De finns i sin tur olika undervarianter, en kvadermur är till exempel en vanligt form av bruksmur. Det är också vanligt med kombinationer av olika tekniker och stensorter.

KALLMUR

Stenarna monteras utan bruk. Konstruktionen är flexibel och tar upp vissa rörelser i marken, släpper igenom vatten och behöver sällan monteras på betongsula. Högre kallmurar lutas inåt, hur mycket beror på till exempel på jordtryck, grundförhållande och stenblockens form.

BRUKSMUR

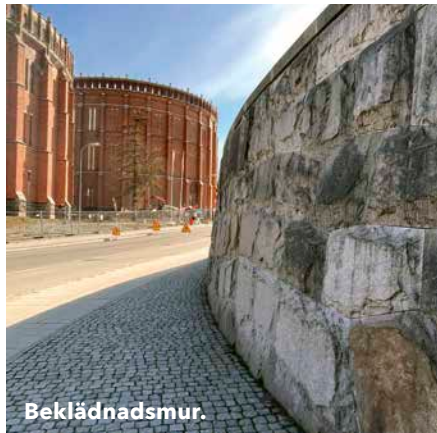
Här är stenarna sammanfogade med bruk. Bruksmurar är stela konstruktioner som inte tar upp rörelser och kräver gjuten grundplatta som är frostsäkert urbottnad. Kommer vatten in i en bruksmur är risken stor att fogarna fryser sönder eller att det uppstår saltutfällningar. En bruksmur kräver därför ett helt tätt fogat avtäckningsskift. Som stödmur måste den ha också ett tätskikt mot den massa som den ska stödja.

Kallmur.

Blockstensmur.

Beklädnadsmur.

Bruksmur.

BLOCKSTENSMUR

Uppbyggd av rätvinkliga block. Kräver omsorgsfull grundläggning och montering, speciellt om muren är hög. Montringen måste ske så att muren blir absolut rak och står lodrätt. En betongplatta är nödvändig för högre blockstensmurar.

BEKLÄDNADSMUR

Monteras mot en bärande stomme, vanligtvis av betong. Stenarna kan vara av varierande tjocklek från 20 upp till 200 millimeter. De flesta stentyper med olika ytbearbetning kan användas. Stenarna monteras ofta med bruk eller annat mellanlägg och hålls på plats mot stommen med kramlor av rostfritt, syrafast stål. ■

Murens olika funktioner

- En mur kan ha olika funktioner, såsom stödmur eller beklädnadsmur.
- En bärande mur kan till exempel vara en hålmur eller massivmur. Murar som bär upp valv kallas för vederlagsmurar. En mur av rätvinkliga stenar och genomgående skift kallas kvadermur. Saknar muren genomgående skift kallas den rubbelmur.
- I ett hus delar man in murarna i grund-, sockel- och väggmur. En väggmur i sin tur kan vara en ytter- eller innermur. En innermur som går i byggnadens längdriktning kallas för hjärtmur, annars är det en skiljemur. Den del av väggen som befinner sig mellan sockel och takfot kallas murliv.